

Terorizam kao upozorenje sadašnjemu svjetskom poretku

Ljiljana Matković-Vlašić

UDK: 327.8

Stručni rad

Primljeno: 31. listopada 2005.

Prihvaćeno: 1. prosinca 2005.

Autorica terorizam stavlja u kontekst suvremenih zbivanja, i to prije svega kao posljedicu imperijalističke politike. Ako se želi stati na kraj toj pojavi koja prijeti cijelomu svijetu, valja mijenjati svjetsku politiku kao i dosadašnje ponašanje. Borba protiv terorizma oružjem ne može biti uspješna, što pokazuje i rat u Iraku. Autorica vidi spas od terorizma u dijalogu. Politika koja bogate čini još bogatijima, a siromašne sve siromašnjima, morala bi jednom zauvijek prestati. Kontraproduktivno je za terorizam okrivljavati islam ili bilo koju svjetsku religiju, jer teroristi se svojim zločinima isključuju iz svake časne religije. Pojavi terorizma, ističe autorica, treba posvetiti najveću pozornost, tražeći prije svega njegove uzroke.

Ključne riječi: terorizam, svjetski poredak, siromaštvo u svijetu, imperijalistička politika, velike religije.

Datum 11. rujna 2001. godine, kad su srušeni neboderi-blizanci Svjetskoga trgovinskog centra u New Yorku, u čijim je ruševinama smrtno stradalo nekoliko tisuća ljudi, smatra se početkom ere terorizma. No, terorizam kao pojava seže dublje u povijest i svakako zaslužuje iscrpnu analizu, što nije moguće učiniti u okviru ovoga rada. Sve više filozofa, psihologa, političkih analitičara i ostalih stručnjaka bavi se ovim problemom ili, bolje reći, tom prijetnjom suvremenom čovječanstvu. Svi oni morali bi se složiti s tvrdnjom da početak trećeg milenija nije početak terorizma, nego samo nastavak nečega što je obilato sijano i nicalo u 20. stoljeću, najkrvavijem u povijesti, koje je papa Ivan Pavao II. nazvao stoljećem

smrti. Tragični newyorški događaj pokazao je da ni najjača sila na svijetu, SAD, nije zaštićena od terorističkih napada. Dapače, ona je doživjela dosad najspektakularnije organiziran, upravo takav napad.

Iz toga proizlazi zaključak da se terorizam može dogoditi svagdje na svijetu. Ne samo u nekim «državicama» u kojima se vodi borba za vlast najprimitivnijim sredstvima, nego i u državama koje vode svjetsku politiku i utječu na oblikovanje svjetskog poretka. Štoviše, upravo su ove potonje najugroženije, kao što pokazuje popis dosadašnjih terorističkih akcija. Ni Madrid ni London nisu uspjeli spriječiti teška krvoprolića na svom području. A tri godine nakon newyorškog rušenja nebodera, dogodio se jezivi pokolj u školi u Beslanu, u ruskoj republici Osetiji, koji je pokazao da nema milosti prema nikome, pa tako ni prema djeci. Vrlo je karakterističan odgovor što ga je navodno dao jedan od terorista na pitanje kako može ubijati nedužnu djecu: »Mene nije nitko ništa pitao kad su Rusi ubijali čečensku djecu«. Dakako, zgražamo se nad činom bezobzirne osvete. Ona nije vratila živote čečenske djece, nego je samo dodala novu kariku u lancu osvete i nasilja. Predsjednik Putin je u povodu te tragedije izjavio da terorizmu treba navijestiti rat do istrjebljenja. Ta je izjava u skladu s glavnim geslom lidera velikih sila koje glasi: »S teroristima se ne pregovara«. Ovakve se izjave mogu razumjeti kao izrazi afektivnoga stanja u trenutku suočavanja s terorističkim činom, ali zapravo ne mogu biti osnova uspješne borbe protiv toga zla. One su samo ulje na vatru. Činjenica jest da se teroriste ne može istrijebiti, jer oni će uvijek naći zamjenu. Uostalom, njima ni vlastiti životi ništa ne znače, pa ih ne sputava onaj prirodni strah za život. No, glavni kreatori terorizma nisu oni koji uzimaju taoce i opasuju se bombama da bi zajedno sa svojim tijelima podigli u zrak hotele, škole i javne zgrade, nego njihovi naredbodavci koji sjede u uredima i sve organiziraju. Ono što pritom najviše iritira, jest činjenica da stradavaju ljudi koji nisu nimalo krivi za neuspješnu svjetsku politiku i nepravde bilo gdje u svijetu. Zastrašivanje koje se postiže terorizmom (latinska riječ *teror* – strah) spada svakako u glavni cilj svih terorističkih strategija.

Zvuči strašno, ali je, nažalost, istinito da siromašan svijet, pogotovo na Bliskom istoku, u terorističkoj organizaciji Al Qa'idi vidi svoj spas. Zar je terorizam postao način borbe za pravedniji svijet? Pitanje zvuči blasfemično. No, sve više ljudi u terorističkom

činu iščitava poruku da svijet treba mijenjati. Vrijeme je da se istini pogleda u oči. Ako će takozvani razvoj i dalje ići u dosadašnjem smjeru, a to znači da bogati postaju sve bogatiji, a siromašni sve siromašniji, terorizmu neće biti kraja. Ako će se i dalje trošiti na naoružavanje, ova Zemlja koja se već jedva okreće pod teretom oružja, bit će poprište novih, sve razornijih ratova.

Glasoviti američki znanstvenik i politički aktivist Noam Chomsky ima hrabrosti pravim imenom nazvati one koji su zbog svoje vojne i ekonomske nadmoći nedodirljivi za javnu osudu.¹ On apostrofira pojavu tzv. državnog terorizma čija je žrtva bila primjerice Nikaragva 80-ih godina prošloga stoljeća. Nikaragva je pred terorističkim zapovjednicima iz Washingtona uzalud tražila pomoć od međunarodnih institucija.

Katolička crkva u Latinskoj Americi, općenito, bila je i jest na strani siromašnih, što je platila žrtvama iz vlastitih redova. Štićenici Washingtona počinili su ubojstvo biskupa Romera i šestorice vodećih isusovaca. Svećenici i redovnici koji su se stavili u službu siromašnih, postali su u očima Washingtona komunisti koje treba iskorijeniti. Pokojni brazilski nadbiskup Helder Camara među prvima je počeo upozoravati na opasnost od multinacionalnih kompanija za gospodarstvo pojedinih zemalja, pa je tako sebi pribavio atribut »crveni«.

Chomsky, koji živi u Americi, zna što piše i govori kad spominje američku međunarodnu terorističku mrežu. To zaista zbuňuje duhove, ali je općepoznata prvotna povezanost američke politike s talibanima u Afganistanu, a i sa Sadamom Huseinom i O. bin Ladenom, pa se može logički zaključiti da imperijalistička politika sama stvara svoje neprijatelje. Bilo bi ipak pogrešno iz ovih spoznaja stvarati protuameričku histeriju, kao što bi bilo pogrešno optuživati neku religiju, kao na primjer islam, za fanatizam terorističkih bombaša. Činjenicama treba trijezno i mirno pogledati u oči. Svaki zločinac ili luđak može sebe proglasiti pripadnikom neke religije. Pa i razne skupine mogu svoje zločinačke aktivnosti skrivati pod plaštem bilo koje časne religije. Ne treba nasjedati na nazive koje sami sebi pridijevaju. Zločinci su samo zločinci, a ne pripadnici neke religije, jer su se svojim zločinima isključili iz islama, kršćanstva, budizma itd. Ukratko, iz svake

¹ Noam CHOMSKY, *Gusari i carevi. Međunarodni terorizam u stvarnom svijetu*, Zagreb, Izvori, 2004.

časne religije ako su joj ikada pripadali. Ni vjerski fundamentalizmi nemaju veze sa zločinima, jer, ako imaju, onda zapravo gube vezu sa svojom religijom.

Što se tiče imperijalističke politike bilo koje države, da ne apostrofiramo samo SAD, tu bi glavnu riječ morali imati Ujedinjeni narodi i ostale međunarodne institucije koje su i formirane zato da štite prava svakog, pa i najmanjeg naroda. Razumljivo je da su zato velike nade polagane u Milenijski *summit* Ujedinjenih naroda, održan u rujnu 2005. godine, koji je imao za cilj jačanje te organizacije, kao i poboljšanje globalne svjetske situacije. Tada je naglašena važnost borbe protiv siromaštva i terorizma. Shvatila se dakle, njihova uzročno-posljedična povezanost. No, nažalost, nije formulirana univerzalna definicija terorizma, što bi bilo važno, jer se inače pod egidom borbe protiv terorizma mogu voditi neki proizvoljni ratovi sa sasvim drugim ciljevima, kao što je to vrlo očito aktualni irački rat. Svojedobno je papa Ivan Pavao II. Golski rat nazvao »avanturinom bez povratka«, a isto bi se tako mogao tretirati i rat u Iraku koji nikako da prestane. Kad smo već kod ratova koji nisu ništa drugo nego rasadište terorističkih akcija, onda možemo slobodno upitati: po kojoj logici neke države smiju imati najstrašnije atomsko naoružanje, a neke ne smiju? Zašto se šutke tolerira hipokrizija svjetske politike? Zar ne bi trebalo svima jednostavno zabraniti posjedovanje takva oružja? No, »*quod licet Iovi, non licet bovi*«. Ova drevna latinska poslovice, koju u politici nitko nema hrabrosti opovrgnuti, pokazuje da pravila koja vrijede za moćnike ne vrijede i za ostale. Znači, nismo, dakle, daleko odmakli od zakona džungle. Zato i živimo u svijetu tjeskobe i straha u kojemu je pravo jačega najveće pravo. Za naftu, vodu i ostale važne resurse vodit će se, kako se čini, takozvani preventivni ratovi kao legalizirano pravo moćnika. Zar zaista?

Suprostavljati se ovakvom trendu izgleda donkihotski. Isto tako čini se naivno ako tvrdimo da s teroristima treba pregovarati. Naravno da to može biti uvod u strašne ucjene. Rizik uvijek postoji. No, da bi se što promijenilo, valja ulaziti u rizik, pogotovo ako su u pitanju životi nedužnih ljudi. Filipini su, primjerice, povukli svoju vojsku iz Iraka da bi spasili samo jednoga svojeg čovjeka. I spasili su ga. Tom hvalevrijednom činu u medijima nije bila posvećena gotovo nikakva pozornost, osim suhoparne obavijesti. Zaista čudno! Ne popuštati pogrešan je obrazac ponašanja, ali upravo to nameću mediji i ratna mašinerija. No, nikakvo nas

oružje i zidovi ne će zaštititi ako nismo spremni na radikalne promjene u razmišljanju i ponašanju. Budućnost se ne može kupiti, kako mudro zaključuju ekonomisti Gahrmann i Osmer.² Sadašnjost, kao i budućnost, ovise o suradnji dobronamjernih ljudi. Profiteri, bilo ratni bilo mirnodopski, tu nemaju svoje mjesto. Dugotrajni proces preobrazbe svjetskog poretka traži beskrajnu strpljivost i umješnost. Dijalog nema alternative.

U tome procesu prevažnu ulogu imaju velike svjetske religije. Već je »Deklaracija o svjetskoj etici«, koju je izglasovao Parlament svjetskih religija 4. rujna 1993. godine u Chicagu, pokazala da se sve velike svjetske religije temelje na uvjerenju o neotuđivome dostojanstvu svakoga čovjeka te da raspolažu zajedničkim moralnim vrijednostima koje svjetsku etiku čine važnim preduvjetom za opstanak svijeta.³ Taj je dokument pisan jasno i jednostavno i svatko ga može razumijeti. Dakako, spomenuta etika ne nudi izravna rješenja za sve beskrajne svjetske probleme, ali daje moralni temelj za bolji pojedinačni i svjetski poredak. Ona ističe kako različite religijske i kulturne tradicije ne smiju biti zapreka zajedničkom suprostavljanju svim oblicima nečovječnosti. Danas čovječanstvo posjeduje dostatno ekonomskog, kulturnog i duhovnog bogatstva, pa uistinu može uvesti bolji svjetski poredak. No uzalud raspravljamo, dajemo izjave i političke programe, ako nemamo viziju mirnog suživota naroda, etničkih skupina i religija u zajedničkoj odgovornosti za planet Zemlju. Samo rad na ostvarenju takve vizije može nas osigurati od terorizma i budućih ratova kao najstrašnijeg izraza terorističkog razmišljanja. Raditi za opće dobro znači raditi i za sebe. Dobrobit svakog pojedinca ovisi o dobrobiti cijele društvene zajednice. Sve učestalije prirodne katastrofe upozoravaju nas na to. I terorizam upozorava. Ne smijemo se oglušiti.

² Arno GAHRMANN i Henning OSMERS, *Zukunft kann man nicht kaufen. Ein Folgeschwerer Denkfehler in der globalen Ökonomie*, Bad Honnef, Horlemann, 2004.

³ *Deklaracija o svjetskoj etici*, Parlament svjetskih religija, Chicago, 1993, Hrvatski ogranak Svjetske konferencije religija za mir, Zagreb, 1994.

Summary

Terrorism as a warning to the current world order

The author puts terrorism as a global phenomenon in the context of contemporary events, at the first place as a result of the imperialistic policy. If we want to put an end to this world menacing phenomenon, we should put our efforts into changing the world's policy and the way of acting. Terrorism cannot be fought by weapons, the war in Iraq being an ample proof. The author sees a salvation from terrorism in dialogue. The imperialistic policy, which makes the rich richer and the poor poorer, must be terminated once and for all. The author points out that our uttermost attention is to be devoted to terrorism as a phenomenon, whereby we should be looking for causes of its development.